

In de beperking toont zich de meester

Hoeveel foto's maak jij op vakantie? Menige familie die twee weken naar de Ardennen of Spaanse costa is geweest, komt met honderden foto's terug. We maken zo veel foto's, dat we soms vergeten om zélf te kijken naar de wereld om ons heen, vindt Fabian Saphu. En daarom werkt hij aan iets nieuws: een SD-kaartje waar maar 36 foto's op kunnen.

TEKST **Ferry Piekart**
FOTO'S **Ivo de Bruijn**

Toen ik eind jaren 90 in New York was, maakte ik een foto van de achterkant van het Vrijheidsbeeld. Vrienden vonden het bijzonder: dat zag je niet vaak. Mensen fotograferden nog met rolletjes, en op een rolletje konden maar 24 of 36 foto's, dus als toerist moest je zuinig zijn en nam je alleen de mooiste hoek. De voorkant dus. Mijn keuze voor de achterkant was een wonderlijke. Vandaag de dag kun je digitaal kiekjes schieten tot je een ons weegt, en met de foto's van één gemiddelde toerist in New York zou je de stad bijkans in 3D na kunnen bouwen. Zo veel foto's maken we. Het is een enorme luxe die we hebben: met een flinke geheugenkaart en een opgeladen batterij kun je zo veel foto's schieten als je maar wil.

Maar is het wel echt een luxe? Soms sla ik een fotoboek open van twee decennia geleden. Ik zie mijn foto's, in Portugal, in Egypte, in Florida. Het zijn mooie foto's. Allemaal met zorg genomen. Ik keek beter, want ik kon maar een beperkt aantal

foto's maken. En elke opname kostte geld; de foto moest immers worden afgedrukt. Elke foto was een bewuste beslissing. Ik zie het; het zijn goede foto's. Laat ik de foto's van mijn laatste vakantie erbij pakken. Dat gaat niet zo makkelijk; er is geen boek. Dat wil ik nog steeds maken, maar ik kom er niet toe. Ik vind een fotoboek maken leuk, maar door een paar duizend foto's van één vakantie ploegen, is een enorme klus. Het komt er niet van; alles staat ergens op mijn harddisk. Als ik al een boek zou maken, zou ik doen wat ik beter op vakantie meteen had kunnen doen: kritisch zijn. Selecteren. Slechts een fractie van de foto's zou in het boek belanden. De rest bekijk ik nooit meer.

Een 3D-model van de hele wereld

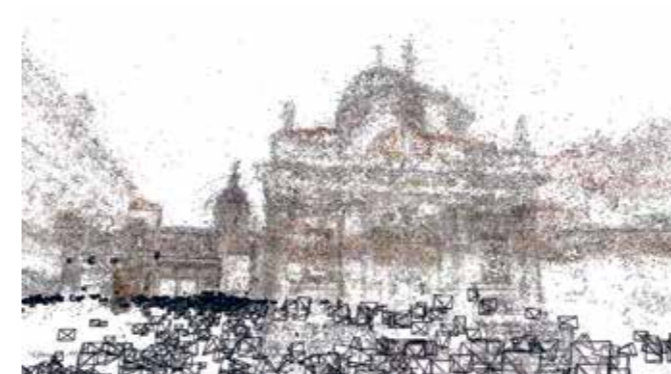
We doen het allemaal, en creëren een stortvloed aan foto's. Ontwerper en kunstenaar Erik Kessels bracht die stortvloed aan foto's ooit dramatisch in beeld, bij het tienjarig jubileum van FOAM Amsterdam. Hij had het fotomuseum volgestort met een miljoen foto's

Erik Kessels stortte een miljoen gevonden foto's – de vangst van één dag – in FOAM Amsterdam.

Fabian Saphu

Wetenschappers bouwen een 3D-model van het oude Dubrovnik, punt voor punt opgebouwd uit voornamelijk vakantiekiekjes die ze online vinden.
Reconstructing the World from Internet Photos:
<http://www.cs.cornell.edu/projects/bigsm/>

– en dat waren louter foto's die in één etmaal waren geupload naar Flickr, Facebook en Google. Dat was in 2011. In de jaren die erop volgden, werden de camera's (en de opslag!) in onze mobiele telefoons alleen maar beter, en is de overload aan beeldmateriaal alleen maar groter geworden.

Is het dan zo erg dat we zó veel foto's maken? Niet per se. Er gebeuren ook waanzinnige dingen mee. Aan de faculteit Computer Science van de Cornell University (New York, VS) zijn ze bezig om een 3D-computermodel van de hele wereld te maken – op basis van alle miljarden foto's die online te vinden zijn. En dat 3D-model wordt geen collage van plaatjes, maar een puntenwolk waarin punt voor punt de eigenschappen zijn vastgesteld. Jaren geleden al lanceerden de wetenschappers een filmpje waarin het oude, kapotgeschoten centrum van Dubrovnik aan de hand van talloze foto's van toeristen aan het regenereren waren. De filmpjes waren indrukwekkend – en dat nog maar op basis van een fractie van het fotomateriaal dat beschikbaar was.

Slecht voor je geheugen

Maar terwijl we op mondiale schaal wellicht een monsterlijk groot gedecentraliseerd beeldarchief aan het aanleggen zijn, is die stortvloed aan foto's voor onszelf niet zo goed. De Amerikaanse psychologieprofessor Linda Henkel deed onderzoek naar het effect van al dat gefotografeer op ons eigen brein. In 2014 begon ze met een onderzoek waarbij ze mensen door een museum stuurde. De proefpersonen moesten de helft van de schilderijen in het museum fotograferen, en de andere helft alleen bekijken. Een dag later werden ze over alle schilderijen ondervraagd. Terwijl we altijd denken dat foto's een goed geheugensteuntje zijn, bleek dat de proefpersonen zich een dag later minder details konden herinneren van de gefotografeerde werken. 'Het brein ziet de camera als een soort extern geheugen', legt Henkel uit. 'En omdat we erop vertrouwen dat de camera het beeld heeft vastgelegd, doen we zelf geen moeite meer om goed te kijken en herinneringen aan te maken.'

Ik herken het verhaal van Henkel maar al te goed, want dit geldt niet alleen voor fotocamera's. Denk aan een ritje in de auto naar een nieuwe bestemming: als je de navigatie aanzet, probeer dan maar eens zónder navigatie terug te rijden. Lastig; je brein is op de heenreis niet bezig geweest met het onthouden van de route. Je hebt niet gelet op bordjes, niet op visuele herkenningspunten. Je bent letterlijk blind afgegaan op wat het navigatieapparaat je vertelde te doen.

Terug naar minder

Fabian Saphu maakt zich zorgen om dat soort dingen. Hij voert op meerdere fronten een campagne om anders met technologie om te gaan – geconcentreerder, bewuster. Hij is ook één van de mannen achter Block; de box waar je je iPhone volledig in

kunt afsluiten van de buitenwereld (zie de vorige MacFan). Nu richt hij zich op de fotocamera. 'Zelf heb ik een digitale camera met zo min mogelijk functies', legt hij uit. 'Ik wil niet afgeleid worden door talloze mogelijkheden. Want ik denk dat het daar misgaat: we krijgen keuzestress door alle mogelijkheden die we hebben, en daar lopen we helemaal in vast.' Een gekke gedachte, eigenlijk, want je zou denken dat iemand die maar 36 foto's kan maken met zijn fotorolletje, last heeft van keuzestress. Elke foto is een kritieke beslissing! Maar Fabian denkt dat die beperking komt met berusting. 'Als je maar 36 foto's kunt nemen, hoeft je er verder ook niet meer over na te denken. Dat is wat het is. Als je *eindeloos* foto's kunt blijven maken, dan leg je je camera nooit weg – dan blijf je je afvragen of je een foto moet maken.'

Dat is waarom hij werkt aan een nieuw geheugenkaartje voor fotocamera's. Een kaartje waar maar 36 foto's op kunnen. '36max' noemt hij het project. En gek genoeg is het een idee waar zelfs cameramerk Olympus warm voor loopt. 'Het idee past bij onze boodschap dat fotografie méér is dan het maken van snapshots', schrijft marketingmanager Mark Thackara van Olympus. 'En het pas bij de release van de Olympus PEN-F camera.' De nieuwe PEN-F is een reïncarnatie van de gelijknamige 35mm-camera van 53 jaar geleden – maar nu met een digitaal binnenwerk. 'Met die camera willen we mensen stimuleren om meer tijd te nemen bij het maken van een foto – om te kijken, om bewuster op de ontspanknop te drukken', vervolgt Thackara. 'In de PEN-F zit bijvoorbeeld een Colour Creator Control-functie die tijd kost – hij laat je nadenken over hoe je wilt dat je foto

Fabian fotografeert zelf met een camera met zo min mogelijk opties.

eruit ziet. 36max doet hetzelfde door je voor een beperking te stellen. Wij willen de 36max-kaartjes misschien wel leveren in combinatie met PEN-F, vooral om in gesprek te raken over dit onderwerp. Het is misschien geen commercieel product, maar ik zie het wel voor me als onderdeel van competities en social media campagnes. 36max is een gespreksstarter.' Uiteindelijk wil Olympus dat zijn gebruikers betere foto's maken – en dat zit hem niet alleen in betere technische specificaties.

En toen was de kaart vol

Stop er een kaartje in waar maar 36 foto's op kunnen, en mensen gaan vanzelf kritischer fotograferen. Dat is het simpele idee van Fabian. Maar het is nog niet zo simpel uit te voeren. 'We leven in een wereld waarin het heel moeilijk is om technologie zo aan te passen dat er *minder* kan', zegt hij. De meest simpele gedachte is om het SD-kaartje niet zo groot te maken. Als er maar 50 MB op kan, dan is het ding snel vol. Maar niet elke digitale foto is even groot. Bovendien kun je op je camera instellen op welke kwaliteit je je foto wilt opslaan. Dus hoe zorgen we ervoor dat er precies 36 foto's op het kaartje passen, als elke foto een andere grootte heeft? 'Slimmer is om te kijken naar het *aantal* bestanden dat een SD-kaartje toelaat', legt Fabian uit. Het maximale aantal bestanden dat je weg kunt schrijven op zo'n kaartje, is 4.000. Als je dus 3.964 dummybestanden op dat ding zet, dan worden er daarna nog maar 36 toegelaten. Dat zou kunnen werken.' Tot iemand de kaart formateert natuurlijk, en dan zijn alle dummybestanden weg. 'Het lastige is dat die SD-kaart zelf niets te zeggen heeft', zegt Fabian. 'De software die alles aanstuurt, staat op de camera. Het kaartje is eigenlijk maar een dom ding. Er staat

alleen een File Allocation Table op – ik zit binnenkort met een expert om te kijken of ik daar iets mee kan.' Er liggen nog veel vragen open. Is het de bedoeling dat het kaartje ook echt maar één keer beschreven kan worden, zoals een fotorolletje? En moet je daarna een nieuw kaartje gebruiken? Of kunnen mensen gewoon foto's wissen, en vervolgens nieuwe foto's maken? 'Goeie vraag', verzucht Fabian. 'Maar ik ben al blij als ik het eerst voor elkaar krijg dat er maar 36 foto's op kunnen.'

Wie wil dit?

De belangrijkste vraag is misschien wel wie dit zichzelf zou willen aandoen. Wie koopt doelbewust een kaartje dat je beperkt in je mogelijkheden? De afgelopen weken heb ik meerdere mensen verteld over dit project, en het opvallende is: iedereen is ervan gecharmeerd. Iedereen vindt het tof. Maar zouden al die mensen zichzelf ook echt aan banden leggen – of vinden ze alleen het idee leuk? Mensen roepen ook massaal dat ze minder op hun telefoon willen kijken, maar ze doen het nooit. Fabian ziet wel mogelijkheden. Juist met fotoliefhebbers. Op festivals, of andere events. Of in de vorm van een fotowedstrijd: alle deelnemers krijgen een 36max-kaartje en mogen alleen daarmee werken. Hoe leren we onszelf om terug te gaan naar minder? We moeten weer kritisch leren kijken. Ik deed vorig jaar een *caffenol*-workshop in Amsterdam. *Caffenol* is een methode om analoge filmrolletjes te ontwikkelen in een mengsel van oploskoffie, soda en vitamine C. De dag begon ermee dat we met een analoge camera met een rolletje erin de straat op werden gestuurd. We hadden zes uur de tijd om het rolletje vol te schieten. En weet je wat zo verbijsterend is? Ik kreeg het rolletje niet vol. Ik kon in die zes uur geen 36 foto's vinden die ik écht de moeite waard vond.

Caffenol: een analoge foto, ontwikkeld in een mengsel van oploskoffie, soda en vitamine C. Foto: Ferry Piekart

Heb je (technische) suggesties voor Fabians 36max-project? Mail ze naar post@macfan.nl en wij zorgen dat het bij hem terecht komt!